Literair

De veerkracht van een notaris

De Curaçaose schrijver Ronny Lobo heeft heel recent zijn vierde roman *'De schaduw van de poortwachter'* uitgegeven bij uitgeverij In de Knipscheer. Eerder verschenen '*Bouwen op drijfzand*' (2013), '*Tirami sù*' (2015) en '*De bouwval*' (2020).

Zijn collega-schrijver Eric de Brabander stelt "dat in de drie door Lobo geschreven romans een ontwikkeling te zien is van de architectuur naar de sociale, raciale en politieke dilemma's op de Nederlands Caraïbische eilanden. Zaken die met elkaar zijn verbonden, die in tegenstrijd met elkaar zijn en op voet van vijandschap met elkaar bestaan. Dat maakt de boeken van Lobo vooral voor de lezer die niet bekend is met het wel en wee op de Nederlands Caraïbische eilanden zeer de moeite waard".

Herkenning

En terecht! Ook in deze nieuwe roman komen tal van sociale en politieke dilemma's voor, zoals eenoudergezin, armoede, bedrog, eenzaamheid, carrièresucces, corruptie, veerkracht en ondernemersgeest. Echter, waarin Lobo ten voeten uit is, zijn zijn observaties. Hij schrijft

helder en schept zijn personages beeldend, op een zodanige manier dat zij makkelijk te volgen zijn binnen de context waarin het verhaal zich afspeelt.

Zijn nauwkeurige beschrijving van de ruimte geeft de lezer, al woont die zelfs pas op Curaçao of toerist is, een beeld van herkenning. Hierdoor past de schrijver bewust of onbewust een schrijftruc toe: door onder meer de ruimte helder te beschrijven raken lezers geïnteresseerd om door te lezen om vervolgens te kruipen in de huid van het personage. Zo wordt het verhaal beleefd en de lezer ervaart leesplezier. (Overigens, je hoeft als lezer niet op Curaçao te wonen of toerist te zijn om zijn boeken te begrijpen, zoals De Brabander dat ook stelt).

Zo gaat het hoofdpersonage Alex samen met zijn schoolvriendjes heel vroeg naar school. Al om zeven uur lopen ze naar het Saint Albertus College aan het eind van het kerkplein tegenover de kathedraal op Pietermaai. Best een eind lopen. Ze liepen langs de statige herenhuizen aan de Scharlooweg en een stuk langs het water van het Waaigat. Na school liepen ze het hele stuk terug.

Beeldend

Lobo zou geen architect wezen als hij het interieur van het huis van de moeder van Alex niet tot in de details weet te beschrijven. Alex en zijn moeder Carmen wonen in bij Victoria, de moeder van Carmen. 'Als baby sliep hij samen met zijn moeder in één van de drie kamers van Victoria's onderkomen in Scharloo. De ruimten waren erg krap. De halfhoge schotten bestonden uit een lichte frame van door termieten aangetaste houten balkjes, slechts aan één zijde betimmerd met hardboard. Je moest oppassen dat je er niet tegenaan viel, anders lag je in de naastliggende kamer.'

Architect Lobo is het best in zijn element als hij soortgelijke fragmenten schrijft. Hij creëert een bewuste sombere sfeer in het huis om de armoede uit te drukken waarin Carmen met haar jonge zoon in Scharloo verkeren. In de kamer naast haar sliep haar moeder, 'meestal alleen, maar af en toe met nachtelijk bezoek van een onbekende man'. Carmen gunde haar moeder die nachtelijke bezoekjes van mannen op haar leeftijd, want ze wist dat haar schoolgeld vroeger hierdoor werd betaald.

'In de derde kamer sliepen Carmen's twee zusjes. Tot de geboorte van Alex moesten ze de ruimte met z'n drieën delen. Haar broer Gustavo emigreerde naar Nederland en Pablo besloot elders te gaan wonen, waardoor hun kamer vrijkwam voor Carmen en haar baby. Ze sliepen allemaal op dunne matrasjes op de lemen grond. Het dak bestond uit roestige zinkplaten in een grote variëteit van maten en was niet opgewassen tegen een heftige regenbui. De houten luiken, die vrijwel allemaal scheef in de scharnieren hingen, lieten ook aardig wat water door. Als het lang door regende, moesten alle matrasjes van de glibberige ondergrond worden getild en op het erf, als de zon weer scheen, te drogen worden gelegd.' Lobo laat de lezer de armoede 'ruiken'. O, die stank!

Dit bovenstaande fragment alleen al is voldoende om het verloop van het verhaal te voorspellen: Lobo schetst eerst de moeilijke omstandigheden waarin zijn personages leven, in penarie, om vervolgens de lezer, gaandeweg het verloop van het verhaal, te trakteren op de successen van met name het hoofdpersonage, Alex.

Alex

Alex is de zoon van Carmen Fortuna. Als jonge werkster raakt ze zwanger van de Nederlandse stagiaire Henk Rijke. Deze liefde houdt niet lang stand, want Henk had, voordat hij naar Curaçao kwam om stage te lopen, een Nederlandse vriendin. Henk vertrekt na zijn stage naar Nederland en wordt advocaat. Carmen blijft de rest van haar leven achter op Curaçao, uiteraard zonder Henk.

De jonge Alex blijkt al heel jong talentvol te zijn in bijvoorbeeld muziek (pianospelen) en hij onderscheidde zich in nog iets van de andere kinderen van zijn leeftijd. Hij was bezeten van auto's. 'Zijn verzameling modelautootjes groeide uit tot een voor hem uiterst kostbaar bezit van de meest excentrieke auto's, die hun kleine huis op Fleur de Marie vulden. Als tiener verdiende hij met het wassen van auto's het geld voor nieuwe aankopen.'

Zijn liefde voor peperdure auto's zorgt later in zijn leven voor grote problemen. Deze hobby kan als leidmotief in het verhaal worden gezien: als succesvolle notaris koopt hij een Maserati. Echter, deze aankoop roept bij de rechterlijke macht vragen op, waardoor hij op den duur achter de tralies belandt. 'Men kwam erachter dat Alex de notaris was geweest die in alle stilte de ABC-akte had gepasseerd.'

Alex kon goed studeren: hij gaat naar Nederland en wordt een kundige notaris, eerst in Nederland en later op Curaçao. Zijn succes als notaris maakt ook dat hij in contact komt met oneerlijke figuren of zakenlui. Hij sleept belangrijke projecten voor zijn notariaat binnen en maakt grof geld. Bovendien trouwt hij met een beroemde Colombiaanse schoonheid die actrice is. Ze krijgen vijf kinderen.

Na drie jaren in de gevangenis te hebben gezeten, krabbelt het weer op: hij maakt een comeback en wordt een succesvolle broodjesverkoper (Rijke broodjes) dankzij zijn veerkracht, vechtlust, ondernemersgeest, nederigheid en doorzettingsvermogen.

Verhaallijn en Suriname

'De schaduw van de poortwachter' is een boek dat makkelijk wegleest. Het is een aanrader voor leerlingen van de middelbare school. Een mooi boek voor de leeslijst dat zich vanwege de vele motieven leent voor levendige discussies in de klas.

Een interessante verhaallijn van een arme jongen uit de 'getto' die zich door hard werken en een portie doorzettingsvermogen opwerkt tot een rijke notaris en verzekeringsmagnaat, een mooie vrouw en vijf talentvolle kinderen heeft, in een luxe landhuis woont dichtbij het Spaanse water, in een peperdure auto rijdt, in aanraking met justitie komt, maar uiteindelijk toch weer zich uit een diep dal werpt.

Dit verhaal zou zich even goed ook in Suriname kunnen hebben afgespeeld. Alleen zouden de rollen en de plot een beetje anders zijn geweest. In Suriname heb je ook Nederlandse stagiaires. Deze jonge dames zijn erg in trek bij de vele jonge Surinaamse mannen. Ga eens een avondje in het weekend naar het uitgangscentrum in Paramaribo. Daar zie de 'jagers op het veld'. Zou het niet waar kunnen zijn, dat zo een 'yonkuman' een stagiair aan de haak slaat om zo zijn 'poort naar Nederland', 'het paradijs' te bereiken?

Echter, de schaduwkant van deze poort is dat de stagiair zeer waarschijnlijk van een koude kermis thuiskomt. Ik wed dat er in werkelijkheid sprake is van zulke gevallen! Lobo houdt ons met zijn vierde boek een spiegel voor: succes gaat gepaard met hard werken, discipline en doorzetten, maar achter het succes schuilt er soms een addertje onder het gras.-.**[Jerry Dewnarain]**

Ronny Lobo, *De schaduw van de poortwachter*. In de Knipscheer. 2025. ISBN 978 94 933368 31 6 NUR 301.

Ronny Lobo werd in 1954 geboren op Curaçao waar hij ook opgroeide. Zijn Surinaamse ouders hadden zich ruim vóór zijn geboorte op het eiland gevestigd, waar de vader als chemicus voor Shell ging werken. Ronny Lobo zelf studeerde in 1978 als architect af aan de Technische Universiteit van Delft in Nederland. Hij keerde terug naar Curaçao, werkte als architect voor de lokale overheid en bij een bestaand architectenbureau, voordat hij in 1985 met zijn eigen architectenbureau begon. In 1991 won hij een prijs met een ontwerp voor sociale woningbouw, en een jaar later ontving hij voor zijn architectonisch werk de belangrijkste culturele prijs van Curaçao, de 'Cola Debrotprijs'.

POËZIE: De vogelgrens oversteken

Bernice Vreedzaam (1972) is dichter, schrijver en boekverkoper bij Athenaeum Boekhandel in Nederland. In oktober 2025 is haar debuutbundel *'De vogelgrens oversteken'* bij uitgeverij Atlas Contact verschenen.

Om te weten waar je heen gaat,
moet je weten waar je vandaan komt

In deze constant veranderende wereld is het gemakkelijk het belang van het verleden over het hoofd te zien. In de Afrikaanse cultuur bestaat een diep besef dat het verleden onschatbare lessen in zich draagt voor het heden en de toekomst. Vanuit het principe dat we putten uit de kennis van onze geschiedenis, om de uitdagingen van vandaag en morgen het hoofd te bieden hebben mijn scheppers me de naam Sankofa gegeven, een woord uit het Twi van de Akan-stam uit Ghana.

Zij gaven me het symbool van een vogel met zijn kop naar achteren gedraaid en een ei in zijn bek, wat staat voor: terugkijken naar ons verleden, om ervan te leren, dóór te geven, om vooruit te kunnen. Van hen, mijn scheppers, kreeg ik dit vogelperspectief en de belangrijke taak om deze innerlijke culturele reizen te begeleiden, om te duiden en luiden.

Ik neem je mee door een tot nu toe verborgen verleden van een dochter uit een generatie gevluchte slaafgemaakten, een persoonlijke geschiedenis die oraal werd doorgegeven van ingewijde tot ingewijde.

Tijdens deze persoonlijke reis staan we steeds stil bij een gekozen sleutelmoment van haar totstandkoming. Deze momenten zal ik inleiden als ware reisgids en zij zal hierover haar gedachten laten gaan. We vertrekken vanaf het moedercontinent, gaan via een ontluikende marronliefde in Saramaccaanse dorpen in het binnenland naar de onafhankelijkheid van Suriname 50 jaar geleden, daarna laat ik haar los.

Ik zal pas terugkeren wanneer zij mij opnieuw aanroept.

De goedhartige neger

ik draag op mijn rug het wild nog warm van leven
op mijn schouder de aap die ik gevangennam zonder strik
nu was hij als een sprakeloze kameraad van mij
volstrekt geen bezwaar om in mijn bezit te blijven
niet zoals de hondentrouw of de fabel van de leeuw
het vreemdst aan deze kameraad was wanneer hij zich in een kleine lus
om een paal sloot of om zijn eigen achterpoot
de staart was de treurnis van zijn heimwee naar het bos
hij sleepte hem voort als een gebroken keten
net een aap ben ik, dwaas dom dier met overdreven gebaren
een lach om de dingen die hij niet begrijpt
ik poseer niet graag, een aap altijd
vaalbruin beest, zo onverschillig voor de vraag wie zijn meester werd
tussen de bomen als rokplooien zit hij verstopt
en kijkt niet naar mij maar naar dat wat ons gevangenhoudt
ik herken in hem het wezen van de rust
hoe hij de kunst beheerst van de onbewogenheid.

Het schrijven van deze gedichten en verhalen was voor Vreedzaam een reis, een oefening in geduld, een oefening in moed van reflectie en verbeelding. 'Hopelijk nodigt het uit tot dialoog, heling en verwondering', schrijft zij in de verantwoording. 'Het motto van mijn bundel is: 'vrijheid vormt'.
Bernice Vreedzaam maakt in haar gedichten regelmatig gebruik van de mato: een verzamelnaam voor de marronkunstvorm waarin zang, dans, percussie en verhalen vertellen centraal staan. In *'De goedhartige neger'* gebruikt zij ironisch passages uit *'De stille plantage'* van Albert Helman.-.

Disclaimer: het n-woord

'Ik heb in deze uitgave ervoor gekozen om in bepaalde context het woord 'neger' te gebruiken. Ik laat hiermee de lezer hopelijk begrijpen hoe en waarom de situatie van vandaag de dag – met ongelijkheid, discriminatie en institutioneel racisme – nog altijd bestaat. Ik ben van mening dat door het woord te schrappen we ook het eerdere gebruik en het bestaan uitwissen. Het woord is nodig om dat deel van de geschiedenis waarachtig te vertellen.'.-.

Bernice Vreedzaam, *De vogelgrens oversteken*. Uitgeverij Atlas Contact. Amsterdam / Antwerpen. 2025. ISBN 978 90 254 7702 8.

Literair, nr.1702, jrg. 38 **Redactie:** Jerry Dewnarain | Hilde Neus **Eindredactie:** Leatitia Seymonson **Bijdrage deze week:** Jerry Dewnarain